

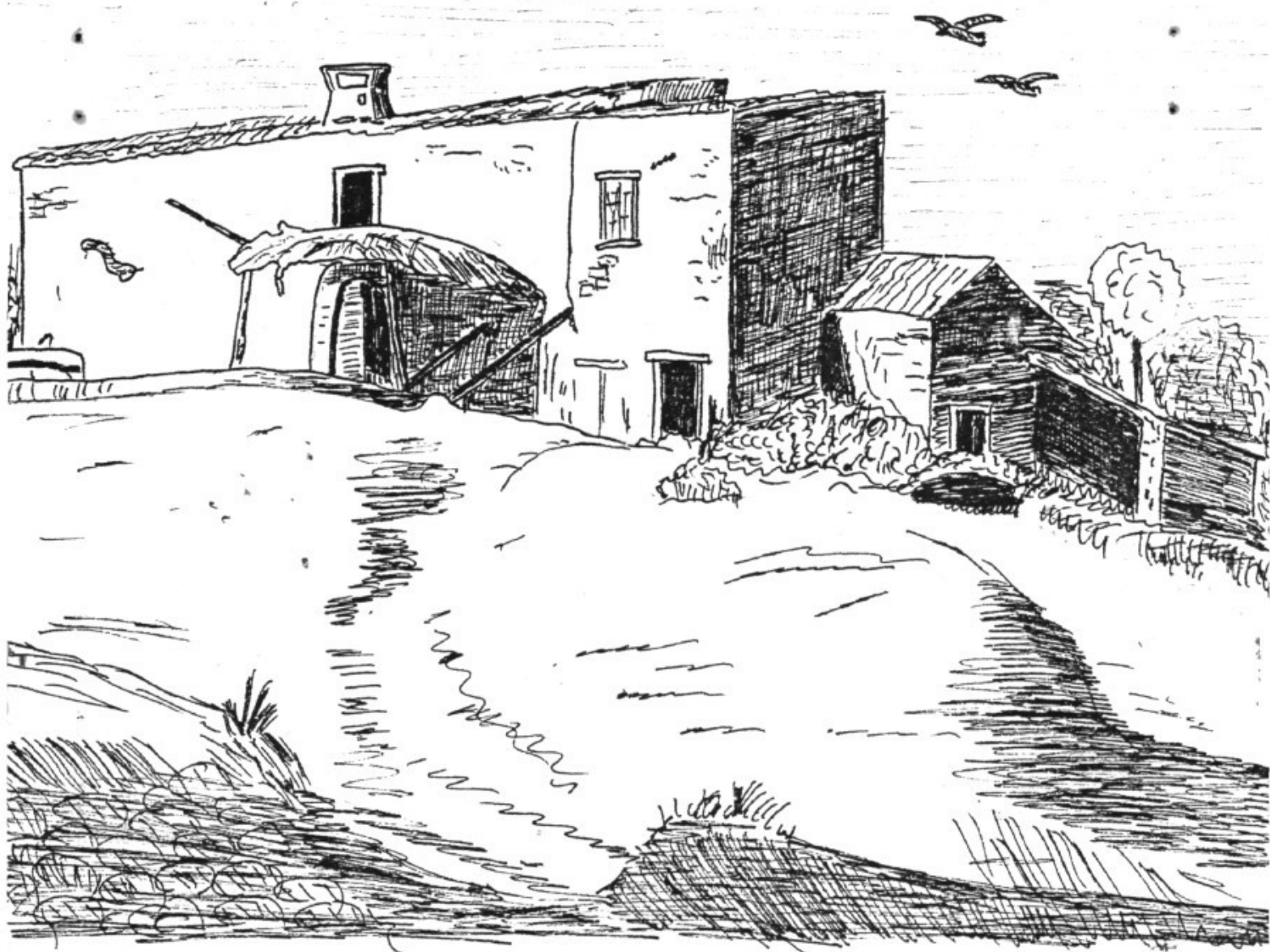
meli sucre

SANT JOAN

OCTUBRE 1.987

NUM-88

MEL I SUCRE - 88 Octubre 1.987
butlletí informatiu de l'Obra
Cultural Balear a Sant Joan.

COBERTA I CONTRACOBERTA .-

Caseta i molí de vent de prop
de Sant Joan (Die Bailearem)

LOCAL SOCIAL .- Casa de Cultura
C/ José Antonio - 13

Tothom que vulgui col.laborar
que faci de veure algú de l'e-
quip de treball i que li entre-
gui els originals abans del dia
20 del mes en curs.

TIRADA ACTUAL .- 300 exemplars

Imprimeix- Fot Bohigas

Depòsit Legal 49- 1.983

Nota.- S'adverteix als possibles
lectors de Mel i Sucre, que a-
questa revista, pels seus es-
crits i comentaris pot ferir
la sensibilitat dels esperits no
acostumats.

A AQUEST NUMERO HI TROBAREU .-

- Notícies Locals, del que succeeix al poble fins a l'hora de tancar el número, per l'O.C.B.
- Cova de Sa Campana - apèndix-1 Ampliació al que ja havia estat publicat al Mel i Sucre num-83
- Maria Matas Sastre. Una persona dle poble. Article subvencionat per l'Associació de Premsa Forana. Per l'equip de redacció.
- Entrevista a Madò Maria, primera perruquera instal.lada a Sant Joan, per Joan Sastre.
- Ho diu el Papa, comentaris sobre unes paraules pronunciades pel Sant Pare; per mateu Sastre
- Ho sap tothom i és profecia. Petit escrit sobre el saber qui som i el que volem. Per Arnau Company i Mateu Sastre.
- Na Maria- Enganxa, breu estudi sobre aquest poc conegut personatge popular, per Joan Morey.
- Papers de fa estona, retrospectiu a càrrec de Miquel Company
- Gent i esport, secció esportiva a càrrec del col.laborador Josep Mas Llaneras.

NOTICIES LOCALS

--- Tots els diaris illencs feren menció de la decisió del nostre Ajuntament en respecte a la contribució d'aquest any, que com que s'havia d'augmentar molt, el consistori decidí llevar certs impostos (per exemple el de circulació dels cotxes) perquè la cosa quedàs com els altres anys. El diari " El Día " en data 01-10-87 dedicà un ampli reportatge al respecte i una entrevista al batle de la vila.

--- De la festa del butifarró, celebrada dia 4 del present, cal destacar els següents aspectes:

. Joan Jaume, un dels responsables de que la festa tiri envant comentà per T.V. alguns aspectes d'aquesta, lo nostros que són els butifarrons i els balls populars,...

. El dia del butifarró hi havia molts de venedors pels carrers (segons pareix alguns veïns se queixaren a l'ajuntament perquè no les volien davant casa seva). També hi havia dues portasses amb bunyols.

. La plaça del Camp plena de gent asseguda, preparada per menjar i escoltar música.

. Devers les 10 del vespre una ruixadota feu buidà en poc temps el recinte de la plaça

--- Degut a que el professor Josep Roig Bauzà assisteix a un curset de preparació d'Educació Física, un nou mestre ha vingut a donar classes al nostre col·legi, la sineuera Antònia Ramis Amorós.

--- Al local de la Casa de Cultura del nostre poble, els vespres hi ha gent de tota edat que aprèn a ballar pasdobles.

--- Els lladres ja tornen esser per aquí. Han actuat de bell nou el vespre del 9 al 10 d'agost mes, amb la mateixa tècnica que altres vegades. Per altra part també s'ha dit que hi ha hagut petits robatoris al bar instal·lat a la Casa de Cultura.

--- Pocs dies abans de la festa del butifarró una màquina nivelladora va fer les voreres netes del barri del Camp, per així poder-hi aparcar millor els cotxes. En veritat és el barri més abandonat del poble, amb raó els veïns se queixen de que primer se fassin places noves abans d'arreglar els seus carrers.

--- La carretera Sant Joan- Vilafranca ha estat senyalitzada amb retxes enmig per millorar la circulació. També s'ha netejat la síquia de les veles al lloc on estava embossada.

--- Al carrer del Sol hi han obert una tenda de llanes.

--- Aquesta vegada pareix esser que si farà envant a que se normalitzin els noms dels carrers de la nostra població. L'ajuntament en principi està interessat i hi ha gent que fa feina al respecte.

--- Durant tot el mes s'han continuat les obres de la plaça Nova, les pasteres s'han omplit de terra, el brollador ha començat a agafar forma. Se va dir que el dia que posaven la terra pels arbres i plantes veren al.lots (no locals) fent feina de tragar.

--- Com cada any per aquest temps han començat a arribar els mussols reials que passen l'hiven amb noltros.

--- La nit del 4 al 5 una forta tempesta d'aparell elèctric i acústic desvetllà a molts de santjoaners, plougé i feu bastant de vent. Per altra part dia 10 al matí una altra tempesta, aquest pic només de ventada i pluja sobre la nostra població.

--- Anant cap a Vilafranca, devora la carretera dues grans naus industrials comencen a agafar forma.

--- Al racó que quedava buit entre les escoles velles de les nines i el carreró del carrer de Consolació hi fan maniobres per a la construcció d'un nou transformador, que durà la corrent al barri del Molins i del Camp.

--- Com cada any dia 21 totes les verges feren festa. Bunyols a voler per a tothom. No se sentiren les típiques serenates del vespre.

--- Com estava previst, i com ja anunciarem temps enrera, han començat les obres d'eixample de l'encreuament carretera de Petra - Camí de Son Baró. Per tal motiu la " Creu " que hi havia s'ha desmuntada i la situaran un parell de metres més enrera.

--- Per dins el recinte urbà s'han col.locat unes noves senyals de tràfic, concretament per millor senyalitzar l'encreuament de davant l'església.

--- Dissabte dia 17 del present tingué lloc a la plaça del Camp el ball del "quintos" del 66. Actuaren els grups "Harmònica Coixa Blues Band " i " Los Trócolos ", fins a altes hores de la matinada.

--- Com és natural al nostre poble hi ha més caçadors que ecologistes. Els darrers estudis són pessimistes.

--- Dilluns dia 12, uns quaranta santjoaners joves anaren a fer el " Descobriment de Sa Calobra ". L'excursió fou organitzada pels amos del bar Tres- Dos, i l'autocar va esser magistralment conduït per Pep Boiret, i el guia fou Biel Boveta. Va cobrir la informació gràfica en Joan Marió. Els descobridors dinaren d'una bona paella marinera amb moltes gambes, i fins i tot n'hi va haver que nedaren, encara que involuntariament. Tot això, i més coses que no es poden explicar amb paraules pel mòdic preu de 1.500 pts.

--- Dia 23 a l'horabaixa una avioneta d'aquelles que tenen dues ales i motoret i el pilot seu com a l'aire se passejà pels pobles del Pla, repartint uns fullets de convocatòria pel dia 27 d'Octubre a Manacor al teatre municipal a la presentació de la Plataforma Comarcal Pro-hospital a Manacor.

--- Recordam a tothom que només falta un any per sortir al carrer el Mel i Sucre Num - 100. Preparau- vos.

--- Diumenge dia 25 va haver- hi al nostre poble moto-cross al circuit de Binifarda, organitzat per la " Peña Motorista ". El mateix diumenge una nova expedició santjoanera a la Cova de Sa Campana (veure la fulla següent)

--- Dia 23 a la nit una casa vella del carrer de Petra es va calar foc. Vingueren els bombers i tot.

--- El nou president de AP a Sant Joan és Gabriel MORA.

--- La doctora de Sant JOan tingué un accident de cotxe, aquest quedà esflorat i ella quatre coparros. Va succeir un poc passat el Molí d'Aigua i anant cap a Vilafranca.

--- Al nostre poble hi han destinat un lotero. Ni ha que diuen que no hi veu.

--- La sucursal de la Banca March del nostre poble estrenà un nou delegat, ja que l'anterior, el santjoaner Joan de Maià és va jubilar per anticipat.

--- Les dues darreres setmanes del mes d'octubre han estat de lo més calorós. A certes zones de Mallorca les temperatures superaren els 30 graus; i això que els homes de la TV encarregats de donar el temps i també els dels periòdics havien dit que feria tormentes a betzef: inclús Mallorca estava en alerta.

--- Continuen les obres entre Consolació i el camp de futbol. Hi ha que veure-ho, no hi ha projectes, ninqú sap res en clar, i alò se- gueix.

--- Els espeòlegs santjoaners es fan cada vegada més endins. Aquesta vegada estaven un altre cop de batuda -de bell nou a Sa Campana-, de la qual trobareu més informació a pàgines interiors.

--- Segons rumors, el projecte de l'emisora de ràdio és calent. Hem sentit intents d'una programació nocturna, encara no gaire clars.

--- En Tià Baró i en Manolo sortiren a la premsa illenca en motiu d'haver comprat un «Pegaso» que fa feredat, essent el primer que hi ha a Mallorca.

--- Durant el mes que finalitza un grup de balls de Mataró actuà a la Plaça des Camp i passà varis dies entre nosaltres.

--- Han vengut els tords -no tan radioactius com l'any passat- de Txernòbil; a la garriga ja hi ha blaves; els sebel·lins ocupen els plans dels nostres camps i els mussols ja són moradors per l'hivern.

--- A partir del dia 29 d'octubre se celebrarà a Palma la Setmana del Llibre en Català a la Llotja. N'hi ha uns 16.000 títols.

--- Durant la primera setmana de novembre es faran efectius els pagaments de la contribució urbana i rústica. Podreu preparar el bossat.

--- L'OCB celebra el XXV^a aniversari amb diversos actes que es celebraran durant els mesos de novembre i desembre. Rebreu informació.

--- Els futbolers han començat «ringo rango» amb un començament no massa esplèndid. Si els successos no es repeteixen el rumb de la competició canviarà al llarg de la temporada. Esperem que així sia.

--- Si en un principi semblava que l'any agrícola havia de començar com l'anterior, les precipitacions han estat minses i un altre cop estam com ser costum aquesta anys passats. Les temperatures han estat excessivament altes, arribant inclús als 30°C, el que ha provocat una influència en el comportament de les persones. La mínima ha estat i a foravila de 13°C i de 14°C dins el poble. Les precipitacions han estat les següents de juny ençà:

juny.....5,2

juliol.....17,7

agost.....----

setembre...53,8

octubre.....75,9(fins dia 26). Dades de Can Guillem Company.

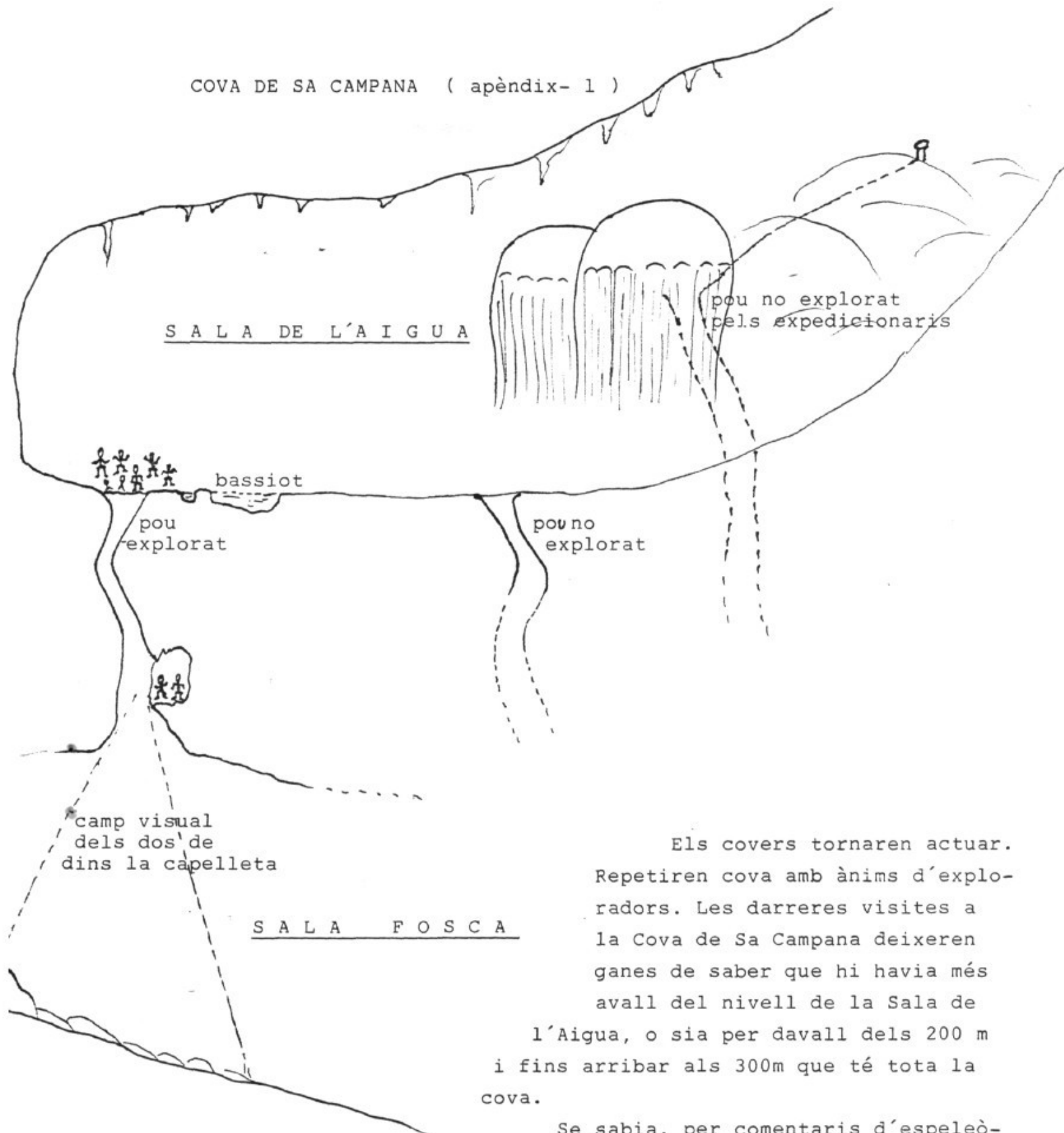
- De rècords va la cosa. Avui d'excursionisme:

En Joan marió és el santjoaner que més vegades ha entrat i baixat a Sa Cova de Sa Campana (que per si no sabíeu, en parlam a aquest número té una profunditat de 304 metres). Els santjoaners que hi han entrat fins la profunditat de 275 també són molts. D'altra banda, en Joan Morey i en Pep des Saig són els qui més avall han baixat.

En Bernadí des Garatge és el santjoaner que ha pujat més muntanyes del món A més de tenir el rècord d'esser el santjoaner que ha pujat més amunt. Els Alps suïssos i francesos de més 4.000 metres, el Càucase de 5.000, els Andes de més 6.000 metres són algunes de les metes del nostre recordman.

---Es veu que durant la festa des Butifarró es varen connectar alguns fils d'electricitat prop de la plaça des Centre per alimentar de llum varis llocs de venda, així com es penjaren algunes bombetes de claror per il·luminar la plaça. Passat el temps, just penjant de la façana lateral de «la Caixa» es troba un cable que amb la humitat provoca xispes i assusta als vianants. Un vespre d'aquests i després d'una pluja moderada s'encengué un fil i caigué a terra. A veure si aviat es posa bé.

---Tant prest varen caure els primers ruixats i estant netes les síquies del pla de Ses Veles, comprovarem que la circulació al pont de ses veles era fluïda. Al final després de múltiples queixes a través d'aquesta revista, de Biel Mora i de Joan Sastre a l'anterior legislatura i del regidor del PDP ens comencen a fer cas.

Els covers tornaren actuar. Repetiren cova amb ànims d'exploradors. Les darreres visites a la Cova de Sa Campana deixeren ganes de saber que hi havia més avall del nivell de la Sala de l'Aigua, o sia per davall dels 200 m i fins arribar als 300m que té tota la cova.

Se sabia, per comentaris d'espeleòlegs, que per uns pous situats dins la darresala normalment visitada per la gent (la de l'Aigua) se poria davallar a la Sala Fosca, la més grossa de la cova i que està situada davall aquella. El 25-10-87 un altre grup de 9 santjoaners n'amollaren dos dins el pou situat prop del bassiot. Davallats uns 15 m per l'avenc se trobaren situats al sòtil del que pareixia ésser una altra enorme sala; però per dificultats tècniques (la doble corda de 20 m no feia terra, la simple de 40 sí, però no era segura i per por), observaren tot el possible des d'un minúscul balcó i decidiren tornar per amunt així com pogueren.

Maria Matas Sastre, una persona del poble

A Sant Joan, com a qualsevol altre poble petit, hi ha unes persones que per la seva feina de "base" fan possible i donen força a unes activitats culturals i d'esplai que permeten als habitants habituals del poble tenir un entreteniment, i al mateix temps enriquir la seva personalitat. Són persones dinàmiques, capaces de tirar endavant qualsevol activitat social, per la qual hi hagui una inquietut popular. D'entre aquestes persones, que són moltes, hem volgut fer un petit homenatge a una d'elles: madò Maria Cartera.

Va néixer a Sant Joan el 23 d'abril de l'any 22, filla de Bàrbara i Antoni, i neta del primer carter d'ofici que hi va haver al nostre poble: Mestre Miquel Carretoner.

Madò Maria ha participat activament a gran part de les activitats culturals que s'han duit a terme a Sant Joan, de les quals cal destacar les següents:

* A l'any 1.944 D. Gabriel Pinya (de Sa Cabaneta), Mestre Sebastià (?) i Joan Segura (*marchando*, de Montuiri) montaren a Sant Joan un *Parado* (agrupació de ball folklòric). Madò Maria va estar amb ells desde el primer moment. Quan els tres fundadors no pogueren continuar la labor, ella agafà les riendes del "Parado" i va seguir ensenyant a ballar i fent vestits per la gent nova durant aprop de set anys.

Tot això succeïa dins la postguerra, i aquesta era una de les poques activitats permeses pel règim imperant, i, en conseqüència una oportunitat de fer poble que no es podia deixar escapar. El "Parado", amb l'excusa d'anar a fer actuacions a fora poble, va fer possible que joves santjoaners d'ambdós sexes es poguessin passejar plegats fora caure en desgràcia.

* Va col·laborar amb l'amo'n Francesc dels Calderers i amb un grup bastant nutrit de santjoaners, en l'escenificació de diverses obres de teatre, les més importants: «Cecilia de Solanda», «Blancanieves», «Ai Joaquin, que has vingut de prim» ..., totes elles escenificades al teatre de Sant Joan, i fins i tot algunes arribaren a interpretar-se a poble extern.

* Durant molt de temps va prendre part activa, juntament amb molts altres santjoaners, en les activitats i festivitats organitzades per la "Pena Motorista", presidida en aquell temps per Miquel Fiol: Confecció de carrosses per la

El *Parado* de Sant Joan, per allà els anys 50.

desfilada de *Sant Cristòfol* (recordam especialment la de "Brou a s'oila"), decoració d'escenaris (catafals) per la *Festa del Botifarró*, vestuari dels personatges de les "falles" (en Miquel Gayà, *fidever*, sen cui-dava de la construcció dels *ninots*) que durant uns quants anys es cremaren el vespre de la mateixa festa, ...

* Desde sempre ha cantat al *coro parroquial*, els dies d'oficis solemnes i celebracions, funerals, ...

* Quan en Joan Company (*Mena*) va començar a cercar gent per montar la "Coral de Sant Joan", ella va figurar entre els primers components. Cantava de soprano, i, com tots els integrants, va dedicar a la Coral inombrables esforços tot el temps que va durar, desde el dia del primer concert en públic (febrer de 1.974), fins al seu desmembrament (any 1.983).

* Sempre desitjosa de coneixer nous paratges, va comunicar aquest desig a bastants de santjoaners, que l'han acompanyada a moltes de les excursions, tant per dins mallorca com per l'extranger, en les que ha participat, moltes vegades organitzades per ella mateixa.

Hem de dir que de totes aquestes activitats enomenades, i de moltes altres de les quals no tenim constància, mai ha cercat treurer-ne un profit econòmic.

A Cabrera amb la Pena Motorista.
A la dreta de tot en Miquel Vici.

Un altre caire a tenir en compte al llarc de la vida de madò Maria és el seu ofici: quan tenia catorze anys va montar a Sant Joan la seva perruqueria, la primera que hi va haver al poble. El mes de maig passat es va jubilar, i per això *Mel i Sucre* li ha volgut fer també una entrevista sobre el tema.

Maria Matas Sastre, perruquera

- Com va ser que vos decidíreu per aquest ofici?

Quan vaig complir els deu anys, i per guanyar qualche dobler, me vaig posar a fer feina a una tintoreria a Ciutat; això era l'any 36, en temps del Moviment. Un dia vaig anar a tallar-me els cabells a una perruqueria que hi havia a la *Plaça del Mercat*, davora el *Principal*, es deia "Antigua Peluqueria Bosch", allà hi feia feina la meva cosina, na Francisca de cal Tio Pau, i me va fer una ilusió tan gran aprendre aquell ofici que no vaig descansar fins que ho vaig aconseguir. El que me va costar més pena va ser convèncer mon pare, sobretot perquè no teniem doblers per poder-me pagar les classes; però quan va veure l'interés que hi posava, me va ajudar en tot el que va poder, com va fer amb tots els fills.

- Qui va ser la vostra mestra?

Com he dit abans la meva cosina feia feina de perruquera a la Bosch (era oficiala), va ser ella qui me va ensenyar, i quan va veure la marxa, va trobar que amb tres mesos n'hauria après. Fèrem el tracte a 30 duros cada mes per l'ensenyament i altres 30 pel menjar i l'lit a cal Tio Pau. Eren molts de doblers en aquell temps. A més a més, sempre venia bé que es perdés qualche sobressada per quedar bé.

- Quan posàreu la perruqueria a Sant Joan?

Aquell mateix any (1.936), després de tres mesos d'haver començat a aprendre l'ofici, la professora (la meva cosina) me va dir que ja en sabia a bastament per fer feina tota sola, i vaig venir a Sant Joan. Mon pare me va comprar una perruqueria de segona mà: una al.lota de Maria de la Salut que no li va anar bé el nogoci i la va llevar poc temps després d'haver-la posada. Anàrem a cercar les eines amb un carretó. L'aparell de fer permanents el compràrem a un català que feia dotze anys que exercia, quan ho vaig saber el me vaig mirar amb admiració, vaig suposar que amb dotze anys de fer l'ofici aquell homo ja ho devia saber tot. He fet de perruquera cinquanta-un anys, i me don compte que encara me falta molt per aprendre; crec que aquell homo que tant vaig admirar just devia estar com jo ara.

- Per quines circumstàncies vinguéreu a parar a Sant Joan?

La meva família hi vivia, jo hi tenia ca Meva. En aquell temps a la vila no hi havia cap perruqueria, i la gent me va animar molt a posar-ne una. Abans havien d'anar a Porreres, Sineu ..., i me vaig donar compte que podia tenir molta feina, podia viure de l'ofici que a jo m'agradava. Quan vaig tenir la perruqueria instal.lada va arribar a venir bastanta gent de Petra i Vilafranca, i hi havia dies que ca meva pareixia un Hostal de tantes someretes i bicicletes que

hi havia al carrer. Record que en aquell temps rebíem la corrent de *Sa Farinera* d'aquí, i moltes vegades no bastava per fer encalentic els aparells elèctrics a la temperatura que tocava; a resultes d'això vaig arribar a patir del cor de la pena que passava d'haver d'estar aturada amb aquella gentada que esperava.

- A quanta gent heu ensenyat de llavors ençà?

Cinc al·lotes: na Margalida Faleta des barber Margoi, na Margalida Ferrer, des guàrdia Ferrer, na Margalida Sol, d'en Guillem Sol, na Cati de Son Ferriol (filla d'en Llorenç rei moro casat amb na Toniona), i na Maria Jordà Maiolina. A les tres Margalides se pot dir que les vaig fer escola, (me pagaven uns doblers cada mes perquè els ensenyàs), na Cati i na Maria ja va ser d'una altra manera, ja que les pagava un sou perquè vinguessin a ajudar-me.

Les cinc aprengueren bé l'ofici i posaren perruqueria, però totes ho han deixat anar, llevat de na Maria que ara fa feina amb la seva germana al carreró de ses Monges.

- Els primers anys, quines dones venien més a la Perruqueria?

Generalment les dones de la vila just venien a arreglar-se davant un esdeveniment, les festes patronals, unes noces, combregaments, etc.

A la perruqueria hi venien dones de totes les classes socials de Sant Joan. No obstant, n'hi havia un grupet que s'estimaven més anar a Ciutat, perquè se sentien més ben arreglades. Crec que l'únic que feien les perruqueres de Ciutat per tenir-les contentes era cobrar-los més del que cobrava jo.

- Quins eren els "cortes", talls, més freqüents?

Quan vaig començar n'hi havia dos, el més sol·licitat era el "corte" a lo garçon, també s'usava molt el a lo Ninon.

De totes maneres, vaig procurar no quedar mai estancada, i he anat a molts de cursets, festivals, desfilades, ... Sempre he intentat estudiar i aprendre a fer les darreres modes en pentinats, per poder fer el gust del client.

Record una vegada que vaig anar a uns cursets que feia la casa Henry, i uns professors me dugueren les seves dones perquè les pentinàs jo.

Ara ja no segueix tant de prop el tema, i m'estim més no opinar sobre les darreres modes, més bé me faig a la idea que hi ha un sector de perruquers que avui en dia just van a llevar feina, i si poden pelar mig cap al zero, ja just han de pentinar l'altre mig.

- Quina evolució han seguit les permanents?

El primer sistema que vaig usar va ser el de *Corrent Directa*, consistia en uns tubets que tenien una resistència de dins, els cabells s'hi enrevoltillaven i llavors s'enxufava a la corrent. Aquest sistema durant la guerra va costar la vida a bastantes dones (a Sant Joan no hi va haver cap cas): quan hi havia un atac aeri o bombardeig, feien sonar les sirenes i la gent se n'anava escapada cap al refugi, i com que aquests tubets duïen una estona de feina per

desenxufar, hi va haver dones que no pogueren amagar-se d'hora i moriren dins la perruqueria.

A resultes d'aquests accidents es va inventar el sistema de *Corrent Indirecta*, que era més segur, sobretot en temps de La Guerra. Era quasi igual que el primer, just que els tubets s'encalientien prèviament, i quan estaven posats la senyora no estava "fermada" enlloc pels cabells.

Un altre sistema era el dels *Saquitos*: els cabells banyats s'enrotllaven al *bigudí* (tubet prim que encara s'usa per fer permanents) i llavors se'ls hi tiraven uns *polvos* que venien dins un paquetet (d'aquí ve el nom de *saquitos*). Aquests polvos, que feien olor de *carburo*, reaccionaven amb l'aigua i encalientien els cabells. A vegades qualche *saquito* era estantis i s'havia de repetir tot el procés.

També vaig usar el de *Fulls Metàlics*, era molt semblant als *saquitos*, i també feien olor de *carburo*: s'enrotllaven els cabells al *bigudí* i aquests fulls metàlics se posaven damunt els cabells, quan tocaven humitat s'encalientien i tornaven cendra.

El més modern que jo he conegut és el de *permanent en fred*: amb un líquid aposta es banya el *bigudí* llavors se l'hi enrevoltilla el cabell, i ja està. A més actualment hi ha *bigudís* distints per cabell natural i per cada color de tenyit.

En qualsevol dels sistemes es necessita devers una hora i mitja o dues per fer una permanent normal.

I els tenyits, quina evolució han seguit?

Sempre s'han fet igual, amb tintes de distint color, just ha variat la qualitat i el preu del material, però el procés seguit sempre ha estat el mateix.

- Quan va començar la gent a depilar-se?

Un temps les dones just se depilaven les celles, això de les cames, les aixelles i altres parts ha vingut ara fa poc, d'ençà que la gent acostuma anar a la platja.

- Quines qualitats ha de tenir, segons vós, una perruquera de poble?

Simpatia sobretot; ha de saber escoltar (a la gent li agrada que l'escoltin), i callar quan és hora: en arribar el vespre, de tot el que s'ha dit dins la perruqueria, ha d'esser com si no se n'hagués parlat. A vegades també ha de tenir un fetsge com unes cases i una paciència a tota prova, amb segons quines clientes.

- Quin futur li veis a aquest ofici dins Sant Joan?

Mentres la gent tengui pèl pel cap hi haurà feina de perruqueria. Hem de tenir en compte que la imatge d'una persona que ha passat per la perruqueria millora substancialment. Referent al nostre poble, crec que amb les quatre perruqueries que hi ha actualment basta bé per tenir el poble ben servit.

- A quina època els homes començaren a anar per la perruqueria?

Un temps sempre anaven als barbers. A la primeria va ser l'acabose, però llavors la gent s'hi va avesar i avui en dia ja és normal. Crec que a Sant Joan va ser un dels primers pobles de Mallorca en aquest aspecte. A la meua perruqueria els primers homes començaren a venir fa uns deu anys, i va ser quan en Miquel Nuviol va tancar la seua barberia.

- De què se sol xerrar com mentres es fan el monyo?

Això és molt elàstic. Segons la persona que mou el tema i segons les notícies fresques que hi ha per la vila. Quan hi ha poca gent, normalment la conversa gira entorn als problemes personals dels clients.

Els temes són molt variats, converses particulars, confessions, rumors, xafarderies, etc.

S'arriba a conèixer molt bé el caràcter i personalitat de la gent segons el tema que mouen, i com el mouen.

- Quan vos jubilàreu?

Dia 23 d'abril d'enguany, després de fer 51 anys de feina a la meua perruqueria, al carrer del Sol.

- Voleu dir qualche cosa més?

Just que el darrer que he après d'aquesta vida és que val més pagar que cobrar. És trist jubilar-se: avui ets una cosa, te jubiles i ja no ets res. Això és la vida. M'hi hauré d'avesar.

Equip de Redacció

HO DIU EL PAPA

Sembla mentida, però la veritat és que el Papa de Roma, Joan Pau II, es preocupa per les nacions sense estat. I ja que, com se sap, els Països Catalans conformen una d'aquestes nacions, podem dir que el Papa es preocupa per la nostra situació.

El Papa diu: "*Hi ha una sobirania fonamental de la societat que es manifesta en la cultura de la nació*". Això no vol dir res, però tranquils que tot arriba. Més envant diu: "*Vigilau, per tots els mitjans de què disposau, la sobirania fonamental que posseeix cada nació en virtut de la seva pròpia cultura. Protegiu-la. No heu de permetre que (...) sigui víctima de totalitarismes, imperialismes o hegemonies*". I acaba demanant-se: "*¿No hi ha, al mapa d'Europa i del món, nacions que tenen una meravellosa sobirania històrica, procedent de la seva cultura, i que estan (...) privades de la seva pròpia sobirania?*".

Això, Joan Pau II ho va dir a l'any vuitanta, en un discurs fet a la UNESCO, i ho recull d'un article que sortí al diari *EL DIA* el passat 6 de setembre.

Jo no sé si avui el Papa ho tornaria a dir. Però tothom sap que el Pare terrenal de l'Església Catòlica és infal·lible, almenys en qüestions teològiques. I si ho és en aquestes no veig cap raó perquè no ho sigui també en les humanes. En qualsevol cas, jo no som qui per contradir les seves paraules.

Així doncs, tenim fins i tot el Papa de la nostra banda en les reivindicacions en front de l'Estat Espanyol (que fa que siguem víctimes de "*totalitarismes*" -Franco-, "*imperialismes*" -els reis Borbons- i "*hegemonies*" -el Psoe-, com molt bé diu el Sant Pare).

Naturalment que això és agafar-la pel costat que crema. Probablement el Papa es referia a la seva Polònia estimada. Bé, aquest fet no ha de tenir altra conseqüència que reafirmar-nos en la nostra postura: Polònia és un estat que, com quasi tots els altres estats del món, depèn d'un altre estat (en aquest cas la URSS). Nosaltres no som tan sols estat, depenem d'un estat que, al mateix temps, depèn d'un altre (en aquest cas els USA). Com veis, les nostres queixes són, qualitativament, més justificades que no les dels polacs o les que puguin tenir els espanyols. Al cap i a la fi, entre nosaltres i la metròpoli hi ha intermediaris.

Mateu Sastre

MEL I SUCRE, DOLCET DOLCET

-Me sap greu insistir en un tema que ha duit coua i que ha suscitat polèmica durant bona part de l'estiu i de la tardor. Es tracta, com ja s'imagina, de la plaça des Centre.

Recolzant la postura del regidor d'A.P. i la del P.S.M. és incomprensible l'adjudicació d'unes obres a una empresa que no ha pogut complir el plaç de termini en el temps que pertocava (en realitat, el fi de les mateixes, per sort, ja ha finit, segons pareix). Com pot ser, que a més, fa uns quinze dies la plaça presenta un aspecte d'abandon absolut? Ara a qui hem d'exigir responsabilitats? a l'arquitecte? a l'Ajuntament? o a l'empresa que féu les obres? Després de les raons una mica estranyes de l'assessoria municipal, aquesta plaça entra en el catàleg d'obres de bé social en conflicte que haurà trastornat el sentir comunitari del poble.

La polèmica arriba al seu final; ara quan la plaça estigui acabada algú farà un particular balanç i admetrà el nou i «bell» disseny de reforma de la plaça de Franco «en plaça de...». D'altres ho veuran (i jo també) com un altre desgavell de la política urbanística (si és que n'hi ha) de l'Ajuntament de la vila.

- El tema de les contribucions també és notícia, així com l'anulació del pagament dels arbitris municipals.

Una entitat local, ja sia un ajuntament de 500, 5.000 o 50.000 habitants, ha de fer front a serveis cada vegada més necessaris i útils pels serveis socials, culturals, econòmics, etc. La suspensió temporal per un any degut a l'excessiu increment de les taxes de contribució urbana i rústica al nostre poble únicament obeeix a la poca efectivitat de la gestió de l'administració. Per altra banda, a la nostra vila a l'igual que la majoria de municipis es fan necessaris serveis (d'orientació pedagògica en conjunt amb altres municipis; encarregats de biblioteca, casa de cultura; guarda jurat; mancomunitat del pla per fems i deixalles; etc.) que sense un capítol específic del pressupost no es poden deixar així per així de cobrar. Suspènre definitivament els pagaments dels arbitris municipals (a ningú li agrada pagar) és una operació excessivament confiada que difícilment mereixia una solució únicament política. Un estudi dels experts ens hagués informat millor i almenys hagués suggerit a l'Ajuntament. Per altra banda, va ser la corporació la qui va creure oportú aquesta mesura.

"HO SAP TOTHOM, I ÉS PROFECIA".

"Trista condició la de qui viu sense saber
quina és la seva pàtria!"

El Conseller Forcades, d'Alianza Popular, ha dit que hem de treballar per a la independència econòmica i cultural respecte de Madrid i tot el que la capital de l'estat comporta. Textualment: "El que nos tornen -de duros- és una pixarada".

La Consellera Munar, d'Unió Mallorquina, ha fet saber que arribarà fins al màxim amb això de la normalització lingüística, que la Llei -aprovada pel Parlament Balear- així ho diu i, ja se sap, la Llei és la Llei.

Els psocialistes catalans diuen que a veure quan arribarà això de l'estat federal, que el de les autonomies és només el camí, la fita és l'estat federal (no han dit qui administrarà els duros).

El rector de la Universitat de les Illes, Nadal Batle i Nicolau, matemàtic i votant de coloms a la sala, s'ha preguntat a quina casta de federació es refereixen els psocialistes del Principat. No hi ha resposta. On sí hi ha resposta, segons Batle, és al tipus de bilingüisme que hem de fer servir els mallorquins -i els catalans en general-: català (com a llengua materna) i anglès (com a llengua de comunicació amb la resta del món, que si els castellans tenen 300 ? milions de parlants, l'anglès en té un estol més i, a més, té tots els ordinadors del món).

L'ex-vice-rector de la Universitat de València, Josep Guia, matemàtic i expert en això dels estats, ha dit que les Illes no poden quedar fora del redreçament nacional dels Països Catalans. Més o manco ha dit que els catalans del Principat totsòlets no poden fer res, que els valencians i els illencs hi han de participar activament.

El cantautor vilafranquer, conegut arreu de Mallorca i de mig món, Tomeu Penya, ha dit que se sent "un català de Mallorca", cosa que molts de mallorquins se senten i que, a més, la història confirma (a no ser que sigui una història escrita malintencionadament pels castellans mesetaris).

Un dels grossos de la premsa mallorquina, Planas Santmartí, ha insultat molt decentment els pocs que prediquen allò de "mort a s'independisme català", com veis, està escrit en català encara que hi falti el "ten".

Tota aquesta gent de tendències tan diverses (hi ha polítics, intel·lectuals, periodistes, gent de l'espectacle, pagesos -pensem en els de la U.P.M., etc, etc...) tenen clar on hem d'estirar per aconseguir que les sangoneres mesetàries no ens fotin més la sang. Ara bé, sembla que totes aquestes declaracions i exigències encara no han arribat a aquest poblet del cor de Mallorca. Aquí n'hi ha que també ho pensen, n'hi ha que hi estan obertament en contra i n'hi ha que "no saben, no contesten" -la majoria. És ben hora que la gent es defineixi clarament i saber qui és qui i què és el que volen.

"...i això, malgrat tot, depèn de nosaltres."

A. Company i M. Sastre.

Són comuns a totes les cultures arreu del món les llegendes relacionades amb l'esperit de les aigües; i personificats en figures femenines, joves i belles, posseïdors de distintes virtuts, en general relacionades amb la fecunditat: les anomenarem NIMFES.

A les nostres terres han arribat per una part (i majoritàriament) les influències de les nimfes gregues, classificades de la següent manera:

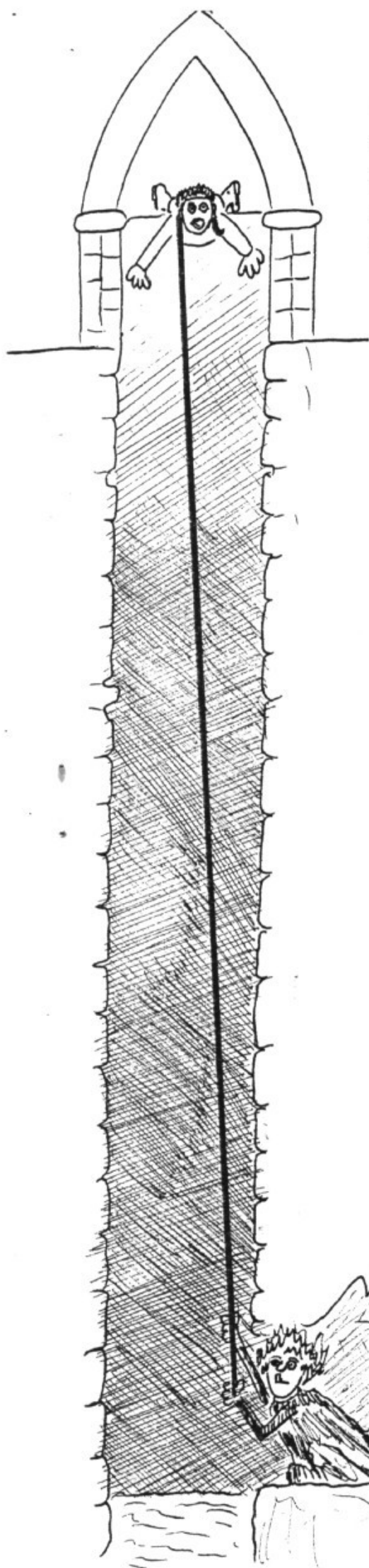
- Oceànides, nimfes de l'oceà exterior.
- Nereides, o nimfes del Mediterrani.
- Nàïades, de les fonts, rius i llacs
- Orèades, de les muntanyes
- Alseides i Napees, dels valls i congosts.
- Dríades, o nimfes dels boscos.

Però per altra part al Paísos Catalans també han rebut influències gallegues, que a la vegada s'havien contagiats de la gran diversitat de la mitologia celta relacionada amb aquestes dones d'aigua.

Centrarem l'atenció amb les nimfes d'aigua dolça i que també les coneixem amb el nom de aloges, goges, dones d'aigua, nimfes dels gorcs, ... Segons ens explica la G.E.C. una GOJA és una figura mítica femenina de la tradició popular de la Catalunya Vella, sobretot a la zona pirenenca. Es una derivació del mite de l'esperit de les aigües, present a totes les cultures, amb elements que l'aproximen a les variants germàniques d'aquest mite. La imaginació popular descrivia les goges com unes dones de gran bellesa, sovint vestides ricament, que habiten en palaus sota les aigües, o en coves profundes, plenes de riqueses. Solen dansar de nit, o bé renten la roba al marge dels rius i dels estanys i l'estenen a la llum de la lluna; el mortal que pot prendre'n una peça té la prosperitat assegurada. Algunes llegendes narren el matrimoni entre un mortal i una goja, basat en la condició que el marit mai no al·ludirà a l'origen de la goja; si ho fa aquesta desapareixerà per sempre.

La cultura popular mallorquina recolleix perfectament aquesta llegenda en la rondaia de " L'amo'n Biel Perxanc i la dona d'aigua". A altres rondaies són comuns les històries de donzelles que viuen dins un pou fondo i fosc (" En Joanet de l'Onso ") o dins una cova i al final es casen amb el protagonista.

Paral·lelament al mite de la dona d'aigua ha agafat forma una llegenda antagònica i que té com a espai material els pous o cisternes fondos i foscs. Ja no importa anar al profund del bosc, allà on el

torrent bota dins un gorc, la nimfa ha arribat al corral i ha colonitzat aquella cisternota que degut a un esboldreg fa una espècie de cova cap a un costat i que quan la feien quasi quasi va enterrar el paredador.

Es Na Maria- Enganxa

Per acostar-nos a la idea d'aquesta fada d'aigua que no tan sols és comú a Mallorca, sinó a altres llocs dels Països Catalans (a lo millor amb altres significats) donaré un parell de definicions hipotètiques.

- La primera seria la que d'ella donaria un al.lot petit:

" Esser femení, lleig i vell. Viu a l'interior de pous i cisternes fondos i obscurs sense sortir mai. Sempre té la intenció d'agafar, amb el llarg ganxo que sempre duu, als nins que miren dins la cisterna i dur-los-se'n per endins per a sempre ".

- La segona està elaborada per un al.lot ja més gran, una vegada superada la primera fase:

" Esser femení imaginari inventat pels humans per fer por als nins petits i evitar que puguin caure dins un pou si s'hi acosten massa. Té totes les costums enumerades a la primera definició "

Si profunditzam un poc més dins aquest tema (el de Na Maria- Enganxa), podriem treure'n altres aventurades conclusions, a lo millor un poc apartades de les ingènues definicions de l'infantes-

sa. Una nova definició vendria a esser la conclusió lògica donada per una persona que vegi d'enfora aquella por primera, i relacioni Na Maria-Enganxa amb les belles i joves nimfes d'aigua:

" Es l'antítesi de les goges. Així com els binomis Bé- Mal estan estesos per tot arreu, Na Maria - Enganxa seria una espècie de bruixa d'aigua amb totes les característiques de le goges, però a l'inversa. Es l'esperit malèfic de les aigües ".

Si encara ens notam renegos a creure que així és, podem arribar a altres definicions i conclusions, que convé tenir presents:

" Na Maria- Enganxa és la personificació de la por subconscient, conservada dins la memòria atàvica dels humans, de caure al buit obscur".

Lo pitjor que li poria succeir a un homínid que durant la nit descansa sobre una branca d'un arbre, erà caure a terra. La salvació està damunt, l'esclat suposa un perill quasi mortal, no per les ferides que es pugui ocasionar, sinó pels enemics que hi ha abaix.

L'homo actual ha conservat aquesta por i la manifesta a la vida quotidiana en diferents situacions:

- Són corrents els somnis de caigudes al buit i que a vegades es materialitzen en caigudes del llit.
- Es comú dins l'espècie humana el vertigen o perturbació del sistema de l'equilibri quan esteim situats a llocs prop d'un buit profund.
- Els pous o cisternes fondos i foscos, per una part ens atreuen (tenim com una certa tendència a mirar-hi) i per altra part fan por. Els poc fondos i clars no tenen Na Maria- Enganxa.

Joan MOREY Company

BIBLIOGRAFIA .-

- Gran Enciclopèdia Catalana.- Goja, Aloja, Dona d'aigua
- Enciclopèdia Durvan .- Nimfes i les seves classes
- Rondaies Mallorquines, toms III i V
- Diari " Ultima Hora " de dies 11, 18 i 25 d'Octubre, articles que amb els títols de El mundo de las " dones d'aigua " i signats per Cegé fan un estudi d'aquests essers.

GENT I ESPORT

Balanç esportiu de quatre anys de feina (II)

De les barbaritats i desbarats comesos per l'ajuntament durant aquests quatre anys derrers damunt l'esport, es podria escriure una biblia de despropòsits, teòrica d'ineptes i escola de genis.

Si ho mires bé i ho analitzes, arribes a una única conclusió, i és que l'ajuntament ha ignorat per complet l'esport, l'ha deixat fer, i per si fos poc, quasi l'ha destrossat.

Per demostrar-ho no importa ser molt viu, exemples ni ha per triar i destriar, entre ells avui n'agafarem un: Ajudes a Entitats Esportives.

Per començar aquest tema, voldria primer donar unes dades, ajudes en pessetes -no en milions, com és habitual a l'esport santjoaner-, que és l'import total que han rebut diferents entitats esportives del poble i el col·legi d'E.G.B. entre els anys 1.983 a 1.986:

- Pena Ciclista	36.128 ptes.
- Pena Motorista.	41.000 ptes.
- Club de Voleibol.	78.888 ptes.
- Societat de Caçadors. . . .	21.000 ptes.
- Col. d'E.G.B.	3.970 ptes.
- Club de Futbol.	11.000 ptes.
- Futbito	3.000 ptes.

Nota.- No estan incloses les ajudes per participació als actes de festes populars.

Hi ha o no hi ha per aplegar?. I el col·legi d'E.G.B. que és allà on surten joves per la pràctica de l'Esport, 3.970 R. durant tres anys; el Club de Futbol, que cada diumenge fa un acte, 11.000 ptes. durant tres anys més dos balons cada any: 11.000 ptes i vuit balons.

El disbarat és doble: primer ho és el repartiment, tan absurd com partidista i arbitrari. És absurd perquè, com vos explicau que una penya ciclista, que ha d'organitzar unes carreres costoses i complexes, hagi rebut menys que el Club de Voleibol, pos per exemple. I consti que no tenc res contra el Club de Voleibol, a més si ha rebut 78.000 ptes, és una quantitat tan absurda com les que han rebut els altres. Dic això perquè no hi

hagui malentesos amb la presidenta del Club de Voleibol que noi pareix que estigui gaire d'acord amb noltros. Bé, cadascú és cadascú.

L'altre desbarat és lo que he vengut a dir abans: les quantitats són tan insignificants que comparades i a raó d'importància fan rialles. Que no?. Idò mirem:

Col·legi d'E.G.B. ⇒ 3.970 ptes. / Objectornato - adorno - oficina ⇒ 8.815 ptes.

Club de Futbol ⇒ 11.000 ptes. / Viajes funcionarios ⇒ 16.956 ptes.

Per lògica és millor adornar l'oficina, posar-hi dos pósters i dos tassellets i un bolígraf que ajudar als al.lots, és normal, tot és normal, i és que per damunt de tot i com a justificant encara no erem Europeus, ho enteneu, no?.

Bé, per acabar un darrer punt: el futbol. El passat diumenge el C.D. Sant Joan (que jugavaa Búger) va recollir un balanç negatiu en quant a tot, va perdre 2-1, l'àrbitre va destrossar l'equip quan començava a jugar bé, i per si fos poc, dos expulsats: en Miquel Company i en Joan Jaume. El gol fou aconseguit per Miquel Gaià.

El pròxim partit és el dia 8 de novembre contra el Santa Maria, ja que el diumenge dia 1 de novembre el C.D. Sant Joan descansa.

Tornant xerrar de futbol: una bona notícia, que a pesar de tot també n'hi ha. Una nova associació enomenada *Club d'Esplai* vol començar a viure -ja parlarem ampliament d'ella una altre vegada-, i per començar, que millor que entretenir els al.lots joves, els nins d'E.G.B?.

Gràcies a les gestions fetes per alguns pares i pel *Club d'Esplai*, s'ha aconseguit posar un equip de futbol de "Benjamins". Juguen una lliga organitzada pel C.I.M. i la Federació Balear de Futbol, i els partits es juguen els dissabtes dematí. Lo menys important per ara són els resultats del marcador, lo més important és començar i entretenir a l'al.lot enfora dels bars, de les *maquinetes*, i dels mals vicis; just el contrari de lo que l'ajuntament ha fet amb la construcció del "*Bar-pub Casa de Cultura*". Collons -amb perdó- té la cosa.

Gràcies.

Pep Mas Llaneres.

EL REPUBLICANO

Semanario bilingüe anti-caciquil

Año I.—Número 1.

DIRECCIÓN: CUARTERA, 2. — SINEU.

Precio: 10 céntimos.

PROPÓSITO

La unión hace la fuerza

Son tantos los matices y aspectos con que puede sostenerse el republicanismo, y han de ser tantos todavía, que al aparecer este nuestro primer número en el conector de la prensa, deberíamos, como es costumbre, fijar nuestra posición específica y hacer una declaración de propósitos que fuese como la descripción de nuestro perfil ideológico.

Perp es así mismo tan vasta la obra general de despertamiento de las conciencias y de corrección de malos hábitos caciquiles que hay que hacer en nuestra tierra, y ha de ser, por otra parte, tan reducido el ámbito de nuestra actuación al principio, que nos daríamos por muy satisfechos si consiguiéramos sencillamente contribuir de un modo eficaz a la formación de una consciente opinión republicana anticaciquil sin más ambiciones.

En Mallorca, como en algunas otras regiones españolas, existe una gran ignorancia de los principios que rigen la república, y que nos parecen tan sencillos y tan fáciles de comprender.

Esta frase, considerada como un axioma, es lo que me imbuyó la idea, idea que no puse en práctica sin antes consultar con mis buenos compañeros de Sineu, de hacer un llamamiento a nuestros correligionarios y amigos de Mallorca de la Salud, San Juan, Montuiri y Lloret de Vista Alegre, para, juntos, publicar un periódico que fuera el portavoz de nuestras aspiraciones.

Dos objetos, ligados entre sí de tal forma que el segundo es lógica consecuencia del primero, pretendiendo y creo se puede lograr con ellos:

partidos republicanos (republicanos de verdad ¡eh!) de los pueblos anteriormente citados, fué acordada la publicación de un semanario anti-caciquil bilingüe.

Ahí lo tenéis:

Es «EL REPUBLICANO».

Su título lo dice todo.

En él, que es nuestro, republicanos de Lloret de Vista Alegre Montuiri, San Juan, María de la Salud y Sineu, podremos expandir el espíritu vejado por las humillaciones de nuestros respectivos caciques: luchar pues lucha dicen ellos que es el honor público que nos interesa ¡eh!

Papers
de la
estona

la pandilla

año I - núm. 1

san juan 5 diciembre 1931

Ahí i avui

He vist a Ciutat de Mallorca i a dins un dels seus carrers més culturals, com una colla d'obres que sortien de la fàbrica, tot llets i prompts s'adeltant a aixucar d'en terra els llibres de texta caiguts a una atota que venia del col·legi, i mentrestant li deuen: senyorete, no tiri en terra sa cultura, perquè els llibres son el seu símbol; amunt, amunt sa cultura intel·lectual i social.

Mes tart he vist dins la mateixa Ciutat i molt aprop dels centres d'ensenyança primari i superior, com una turba de nous ciutadans trepitjava sa cultura més elemental, tirant pedres, destruint i degollant s'estatus del gran mestre Ramón, que tants de llibres va escriure i tante ciencia irradià per tot arreu.

He vist dins el nostre poble com les ovelles d'atots que jugaven p'els carrers i places, deixaven els seus jocs i frisosos acudien a testimoniar son respecte i veneració al mestre que passava besantli respectuosament sa mà. Era qu'aquels benenarats senyor que per espai de mitja centuria, matriu i educa tas novellades de fills, demunt San Juan va sobre aixucar un monument a sa cultura social.

He vist també aquets dias i amb gran empenyement, que es joves que sortien de s'escola nocturna feien alarde de grossera i barbarie, insultant i faltant al respecte a una mestre digna de totes ses consideracions mes distinguides.

He vist finalment com aqueis at-lots de s'escola d'es vespre quant surten, criden i avoloten sa pau i quietud de la gent pacífica.

Felices temps aqueils, en qu'els at-lots sanjuanés, eran modelo d'instrucció i educació. Mos plau presentar aqueis bells ideals i nobles desitjos als senyors mestres de la nostra Graduada.

Un amant del poble

Un poc per hom

El president efectiu de la nova sociedad de l'esquerda, (encare que n'hi hagi un que tan solv en té el honor), es un ciutadano de gaites beldefenques, molt conegut p'els mitins qu'ha fet dins el nostre poble, en els qu'ha pogut demostrar sa seua gran elocuencia.

Sa malaltia que tengeren, senyor Juanet, degué esser consecuencia de s'esforç que lereu per escriure aquellas parrafades demunt El Republicano de dia 21. S'ha conegut molt bé que no estaven en condicions d'escriure aquesta satirica passada, perque va sortir un propo bastant curi-

tet. Are que la estau bó, poreu tornar agafar la ploma, en no esser qu'ia metxes vos ho previu estant amb un perinde de convelocencia.

Qu'es vé que vos agradaven tant es pastorals? S'acosta Sant Tomás, poreu anar a veure aqueles taules i n'agafau qualquin, sense dir res a l'amo per supueso, i vos n'auau a escardarlo a n'aquells escalons...

Un ciutadà

Que tal, mestre Antoni, qu'encore teniu tantes ganas d'entrar concejal? Seria una gran sort p'el poble qu'hei poguesiu entrar, perque segurament enrixiolarien sa Casa de la Vila de ferre, i tots els altres edificis públics, i arreglarieu d'una regada el Cementeri, perque vos muran molt als fonsos del Consistori.

Per tractar s'asunto d'els sospitosos, en Jean vos oferia de molt bon gust s'argovés de derrera, dels tres que té ca-seua, i així, mestre Tia heu tendria aprop.

Un republicà

Escoltau, mestre Tia, com es que consentiu que demunt El Republicano se me parli de dones? No sabeu qu'es qui en poc parlar menos sou vos i qualquin altre? No vos recorda que quant vengueren de Barcelona, n'hi va haver que vos feren visita? Per ventura heu olvidat ja, que per donar alojamiento, trajineu matalassos per dins Palma. I encare consentiu que se parli d'aquestas cosas? Deixau anar aquest sistema qu'heu preut, traguent bregetes, perque ses vestres son xòrres mes brutes que cap d'els altres. Així es que acceseu a n'els altres que n'on parlin mes, perque hem sé d'altres...

En Llorena

Nota.—No desitjam atacar directament a ses persones, (perque es una cosa qu'ofen sense profit), sino de defensar un ideal, qu'es lo mes noble i propi d'un partit. Pero en vista de que voltres, escritors sanjuanés d'El Republicano so fets mes mes qu'atacar a n'els individus, i no a les ideris, així també, no vos estreneu qu'heu heu fets qualche vegada i altres continueu fentlo, perque pareix que voltres voleu seguir aquesta ideuque.

Lluitarem dins el terrenu en que vos poseu vòstros: si defensau ideals, també deicemserem els nostros: si ataca u persones, noltros heu ferre, encare que molt contra es nostre gust.

Tr. Republicà — Fontana

DOCUMENTA

175.

PARTICULARITATS DE LLENGUATGE DE SANT JOAN

amb referencies a les d'altres viles

per

Miquel Foster, mestre nacional

Letra: Després i pel sol.

NOTES EXPLICATIVES

1.—Al fer aquesta humils apunt, he deixat anar les diferencies generals de pronunciació, entre elles la u per o, i la e mes tancada. No he considerat tipiques ses paraules *pasturada* i *manserrada*, per exemple.

2.—He consignat paraules que ja sols els vells coneixen, com *entrist* i *multija*, i també d'altres de casi exclusiu domini de la gent monda, com *fer xeremes*, o d'història recent, com *ambardins* i *canginet* (on sentit un poc picarell). Caduques, o novelles, son tipiques *castells*.

3.—No m'he limitat a senyalar les especialismes de St. Joan. Per coneeixer-ho, m'he vist obligat a comprovar-les a altres localitats i, amb això, m'he trobat amb un verdader i relatiu caos que he cregut que no havia de desprestiar. A més, ja que el mot no és particular de St. Joan, he pogut establir «grossa moda» el grup a que pertany, en cada cas, el nostre poble.

4.—Estam segurissims que sols hem alçat el tel en aqueixa matèria. Aquest, no és tan sol un treball: son quatre notes preses al vol i comprovades de pressa. Un estudi detingut donaria es cent per a, sobre tot en plantes, animals i jocs.

5.—M'he trobat amb bastants de casos que la gent cuita haguera considerat aberració, mala pronunciació, v. g. *petrillo* i *estrindes*. Jo no he mirat més que si eren generals, dies per una majoria de gent (i millor si és pagesa, perque he considerat els mairons mes idíl·lics per elements estranys). No he anat a mirar com s'haurien de dir, sino com se diuen.

6.—És veraderament suggestiva experimentar, d'aquesta manera, el naixement, transformació i mort de les nostres paraules.

Trobar-se peranes sortides ha poc a dia, com *nyoroy* (deu de cartes) que circula entre bastants joves de aquí, i *ter andants*, *ter solcs* (per passejar-se), que ara és moda entre el jovent de Manacor. (Seran elomers, de vida curta, o, imponent-se, de llarga durada?)

Veure com poblacions llunyanes (Artà i Andratx entre elles) tenen el mateix nom per la mateixa cosa, i en canvi, els veïns (St. Joan i Sineu) l'anomenen de diferent manera.

1. per últim, trobar termes com *andrics*, *minyons* i *fenidis*, que han desaparegut o estan a punt de desaparèixer.

Aubardans, vocable recent que equival a «bovedilles voltades». No l'hem trobat a altre poble.

Batiport. Es diu també pels altres pobles, però a Palma i a Manacor s'emplea també el d'*esquinzell* (especialment per la gent instruida: és el portam de l'entrada a l'Església. Aquí *esquinzell* no s'usa.

Beies satgeteres (de *satgeta*=beteta). A Sineu també s'ho diuen. A Manacor, *begots* o *bogots*; A Banyola, *sabaters*. Fan els nius dins parets d'argila.

Biscoqueretes. Es diu aquí a uns insectes semblants a pipes, més prima, que volen, el temps del aegar, per les flors. Les persones que hem interrogades d'altres parts no han sabut tal com ni han sabut que se deien aqueixos insectes. Aquí corre aquesta canço:

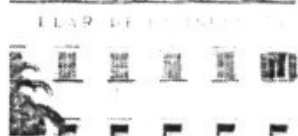
«Aquestes biscoqueretes que volen davant d'avant!
(Saps què enyor de tant en tant?)
Es regle i es taiait,
es martell i ses paletes».

ACCIÓ SOCIAL

A través de l'àrea d'acció social, el Consell de Mallorca compleix una tasca assistencial bàsica mitjançant el conjunt de centres que són propietat seva,

i amb ajudes a totes les entitats amb fins socials a Mallorca. L'Hospital General, l'Hospital Psiquiàtric, la Llar de la Infància, la Llar de la Joventut, la Llar dels Ancians i el Patronat Verge de la Salut,

són els Centres que el Consell Insular té al seu càrrec. Però l'activitat social del Consell de Mallorca no s'acaba aquí. Es concedeixen ajudes a nombroses entitats de l'illa, amb importants subvencions. S'organitzen conferències i campanyes de divulgació sanitària. Se celebren cursos de Prevenció antidroga i antialcohòlica a nivell escolar. Es potencia l'organització de congressos i simposis mèdics

i es publiquen manuals tècnics sobre temes sanitaris. Aquestes són les tasques de moltes de persones que treballen intensament en el Consell Insular, i obtenen bons resultats per a Mallorca.

BON CONSELL, BONS RESULTATS.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

